

**SLUTTRAPPORT DSB 175/06 NORD-TROMS MUSEUM, KÅFJORD KOMMUNE –
STØTTE TIL UTGRAVING I NAUSTTUFT OG HELLEGROP I GRENSEOMRÅDET
MELLOM SAMISK OG NORRØN KULTUR**

Gørill Nilsen, Nord-Troms Museum

Stephen Wickler, Tromsø Museum

Samuelsberg januar 2006

INNHOLDSFORTEGNELSE

Prosjektgjennomføring.....	s. 3
Avviksrapportering.....	s. 3
Feltrapport.....	s. 4
Prosjektbakgrunn og målsetting.....	s. 4
Feltmetoder.....	s. 5
Naustet i Skonsvika, Berlevåg kommune, Finnmark.....	s. 5
Naust og mangeromstuffer.....	s. 5
Praktisk gjennomføring.....	s. 5
Funn og datering.....	s. 7
Naustet på Flatvollen, Lyngen kommune, Troms.....	s. 7
Naust i samisk-norrønt grenseland.....	s. 7
Praktisk gjennomføring.....	s. 8
Funn og datering.....	s. 9
Etter utgravingen.....	s. 10
Foreløpig tolkning av resultatene.....	s. 10
Evaluering av prosjektet.....	s. 12
Behov for videre arbeid.....	s. 12
Videre analyse av allerede fremgravd materiale.....	s. 12
1. Beinanalyser.....	s. 12
2. Flere dateringer.....	s. 13
3. Kjemiske analyser.....	s. 14
Nye arkeologiske undersøkelser.....	s. 14
Tegninger fra Berlevåg.....	s. 16
Tegninger fra Lyngen, sjakt 1.....	s. 18
Tegninger fra Lyngen, sjakt 2.....	s. 19
Foto fra Berlevåg.....	s. 20
Foto fra Lyngen.....	s. 35
Formidling og medieoppslag.....	s. 46
Litteraturliste.....	s. 51
Vedlegg: Rapport treat fra Helge Irgens Høeg.....	s. 52

PROSJEKTGJENNOMFØRING

Før igangsettingen av utgravingen ble det foretatt innledende befaringer i Lyngen for å vurdere potensielle lokaliteter i denne kommunen. Den 23. juni 2006 foretok Gørill Nilsen sammen med Asle Tveitnes og Aksel Trollvik fra Beavža 4H befaringer i Nord-Lenangen og på Flatvollen. Naustlokaliteten i Nord-Lenangen viste seg å være fjernet av jordbruksaktivitet for et par år siden¹. Naustet på Flatvollen ble nivellert for å få målt inn høyde over havet for strandlinjedatering.

Selve utgravingene ble foretatt i perioden 1.-14. juli 2006. Mellom 1.-9. juli ble det gravd sjakt i en nausttuft Skonsvika (gnr. 11 bnr. 34) i Berlevåg. Deltakere på denne delen av prosjektet var Gørill Nilsen, Nord-Troms Museum, Stephen Wickler, Tromsø Museum og Jørn Henriksen. Feltarbeidet fortsatte på Flatvollen (gnr. 72 bnr. 1,8) i Lyngen i perioden 10.-14. juli med G. Nilsen og Wickler som deltakere.

Høsten 2006 fortsatte etterarbeidet med sortering og konservering av funn, rapportering samt digitalisering av tegninger.

AVVIKSRAPPORTERING

Etter nærmere undersøkelser ble det klart at det måtte foretas visse justeringer i forhold til de opprinnelige planene. Hellegropene i Berlevåg ligger i så stor avstand fra nausttuftene at de ikke kan sees på som å ha inngått i det samme kulturminnemiljøet. Naustene ligger imidlertid like ved en av de tre mangeromstuftene i kommunen.

Mangeromstuftene er svært komplekse strukturer, og vi mente derfor det var av stor betydning å få del i de kunnskapene som har fremkommet gjennom mangeromstuftprosjektet, ledet av professor Bjørnar Olsen, Institutt for arkeologi, Universitetet i Tromsø. På kort varsel ble det klart at Jørn Henriksen, som har gravd mangeromstufter, kunne delta på gravingene. Henriksen var da uten fast arbeid, og det var derfor nødvendig å hyre ham inn som ekstrahjelp.

Henriksens deltakelse ga viktig faglige bidrag til utgravingene av naustet da det viste seg at naustet hadde mange av de samme karakteristika som mangeromstuften i Skonsvika. Utgravingene av naustet støtter også opp om Henriksens doktorgradsprosjekt. På fritiden fikk også befart og ryddet kulturminner som har vært gravd i mangeromstuftprosjektet. Flere av disse står udekket etter totalgraving og det er tenkt at disse skal benyttes i formidlingsøyemed med fokus på samiske kulturminner.

Da utgravingen i Berlevåg kun ble å omfatte naust, og ikke hellegroper, hadde prosjektet kapasitet til mer graving. Det ble derfor åpnet to mindre sjakter i et naust på Flatvollen i Lyngen.

---

¹ Saken ble anmeldt, men henlagt etter bevisets stilling.

FELTRAPPORT

Feltrappen gir en sammenfatning av de foreløpige resultatene. Vi har akkurat mottatt resultatene fra treartsbestemmelse. Etter en nærmere gjennomgang av disse, vil de bli sendt til C14-datering. Da dette er en prosess som kan ta opptil et halvt år, har vi valgt å rapportere inn graveresultatene siden disse er klare. På denne måten blir informasjonen fra gravingene tilgjengelig for Sametinget så raskt som overhodet mulig.

Resultatene av C14-dateringene vil bli ettersendt til Sametinget så snart disse foreligger.

Prosjektbakgrunn og målsettinger

Tradisjonelt har nausttuffer i Nord-Norge blitt ansett for å være norrøne. Naustene har blitt ansett for å være en integrert del av den nordnorske gårdsbebyggelsen i jernalder (se for eksempel Guttormsen 2005, Grydeland 2001, Johansen 1979). Senere års arkeologiske undersøkelser av Stephen Wickler, Tromsø Museum, Gørill Nilsen, Nord-Troms Museum og Roy Nilsen, Institutt for arkeologi, Universitetet i Tromsø har gitt klare indikasjoner på at antakelsen om at alle naust er norrøne og representerer en gårdsbosetting har vært for enkel, i alle fall i områder som Nord-Troms og Finnmark. Dette er et etnisk grenseområde som har hatt en overveiende samisk befolkning. Dette har påvirket måten de norrøne samfunnene har vært norrøne på. En "norrøn" kultur i nord har ikke artet seg på samme måte som i sørligere kjerneområder, slik som Lofoten. En kan derfor ikke gjøre slutninger i dette området på samme premisser eller etter samme modeller som lengre sør.

Hovedmålsettingen med prosjektet er å få gravd flere nausttuffer langs kysten av Nord-Troms og Finnmark. Prosjektet har tatt utgangspunkt i lokaliteter som fremviser blanding mellom samiske og norrøne/andre etniske gruppers tilstedeværelse. Sentrale kulturminner har vært naust, hellegroper og mangeromstuffer.

I så henseende har valg av lokaliteter vært sentralt. I 2005 gravde Wickler og G. Nilsen sjakter i et naust og ei hellegrop på Spildra. Samme år gravde R. Nilsen sjakter i flere hellegroper, et naust og en gravhaug på Arnøya som et ledd i sitt doktorgradsprosjekt. På denne måten ble nokså likeartede lokaliteter gravd ut på begge sider av munningen av Lyngenfjorden, et område som er blitt betraktet som et viktig etnisk grenseområde (se for eksempel Henriksen 1996).

For å danne seg et systematisk bilde av nausttuffene som fenomen, har det vært sentralt å få gravd en lokalitet som representerer den nordøstligste utbredelsen av kulturminnet. Lokaliteten i Skonsvika ble valgt for å representere dette området. Til tross for at en finner et stort antall hellegroper i Berlevåg kommune, viste det seg i felt at disse lå for langt unna til å bli oppfattet som en del av kulturminnemiljøet hvor naustene inngikk.

Nausttuffene ligger hovedsakelig langs ytterkysten, men en finner dem også lengre innover i fjordsystemene. En av de nausttuffene som ligger lengst inn i en fjord, er nausttuffen på Flatvollen i Lyngen. Heller ikke her finner man hellegroper i umiddelbar nærhet av naust, men Flatvollen har likevel andre funn som indikerer at dette har vært et etnisk grenseområde. I 1886 fant Simon Pedersen et hengesmykke

av sølv under pløying på Flatvollen. Som Marte Spangen (2005) har dokumentert, finner en nettopp sølvskatter i grenseområder mellom samisk og norrøn bosetting.

Feltmetoder

Det ble brukt samme utgravningsmetoder som tidligere benyttet under naustutgravninger gjennomført av Wickler og G. Nilsen. Ved samtlige undersøkelser (Vestvågøy i Lofoten, Spildra, Skonsvika og Flatvollen) har det blitt gravd sjakter på tvers av naustets lengderetning. Sjaktene har vært på minimum 1 m bredde. Erfaringene har vist at dette har gitt god oversikt over veggkonstruksjon samt tolkning av brukskronologien.

Ved de fleste naustutgravninger i Nord-Norge har arkeologene ikke brukt sold, noe som betyr at mindre gjenstander, trekull og beinrester ofte går tapt. Derfor ble alt av sedimenter med arkeologiske materiale vannsoldet med 4 mm sold. Alt av materiale som ble igjen i soldet ble samlet inn for sortering på laboratorium etter feltarbeid. Dette arbeidet ble foretatt på Kulturhistorisk laboratorium ved Tromsø Museum, hvor funnene blir konservert og oppbevart. Dermed ble alt materiale større enn 4 mm samlet inn på en systematisk måte. Erfaringene fra våre feltarbeid har vist at bruk av vannsold har ført til at en får med seg store mengde trekull og beinrester som ellers ville ha gått tapt.

Nausttuftene og sjaktene ble oppmålt med nivelleringskikkert på et rutenett med intervaller fra 0,5 – 1,0 m.

Naustet i Skonsvika, Berlevåg kommune, Finnmark

Naust og mangeromstuffer

Mangeromstuffer er komplekse husstrukturer som består av klynger av rom, normalt forbundet av en felles korridor og en omsluttende voll. Det finnes 21 kjente lokaliteter mellom Laukøy i Nord-Troms og Fiskerhalvøya på Kola. Samtlige tufter ligger ved sjøen og ofte langs ytterkysten. Mangeromstuftprosjektet har rettet forskning mot denne typen lokaliteter og arbeider med hypoteser om opphav tilknyttet kulturkontakter langs Finnmarkskysten i middelalderen (norsk, samisk og russisk). Nausttufter og båtoppsett er registrert i et flertall av områdene med mangeromstuffer (10 av 19 lokaliteter), men kun to naust har vært undersøkt med prøvestikk (se Amundsen et al. 2003).

For å undersøke mulige sammenhenger mellom naust og mangeromstuffer som en del av en flerkulturell møteplass, bestemte vi oss for å grave i en av to nausttufter som ligger i nærheten av mangeromstuften i Skonsvika. Mangeromstuften i Skonsvika er en av de største og mest kompleks av de registrerte tuftene av dette slag og ble delvis utgravd i 2002 og 2003. Disse undersøkelsene gir dermed et sammenligningsgrunnlag både kronologisk og i forhold til funksjonstolkning. Resultatene er under publisering, blant annet av Jørn Henriksen.

Praktisk gjennomføring

Nausttuften som ble undersøkt er ca. 7 m bred utvendig og 2 m bred innvendig. Innvendig lengde er ca. 14 m. Naustet er dermed både langt og smalt. Ut fra beliggenhet og høyde over havet ble det antatt at naustet er omtrent samtidig som mangeromstuften, som er datert til ca. 1200-1400 e.Kr.

En sjakt ble plassert på tvers av tuften ca. 4 m ned/inn fra bakveggen. Sjaktet var 8 m lang og 1,5 m bred og strakk seg fra toppen av nordveggen, som består av fast fjell, frem til utsiden av den sørlige veggvollen (se Tegninger fra Berlevåg). Dette ga oss en bred profil av både naustveggene og gulvet og gjorde det mulig å undersøke konstruksjonsdetaljer og bruksfasene i naustet.

I likhet med mangeromstuften, var naustet fylt med en betydelig mengde flygesand. Flygesandslaget var 90 cm tykt over gulvet og 30 cm over veggene. Sandlaget ser ut til ha dannet seg etter naustet ble forlatt og har mange laminerte små linser av ren sand og silt blandet med sand. Det er tegn på begrenset senere bruk av naustet, representert ved en trekullkonsentrasjon i flygesandslaget over gulvområdet.

Frembrytende grunnfjell ble brukt som naturlig vegg på nordsiden av naustet, mens sørveggen er en frittstående steinvegg ca. 60 cm høy og opp til 3 m bred (se Tegninger fra Berlevåg). Veggens betydelige bredde skyldes at en del stein har rast ut. Den opprinnelige vegg har med andre ord vært noe smalere.

Veggfundamentet består av et lag med stein. Steinene er opp til 50 cm i diameter. Fundamentet fremsto som en tydelig kant langs utsiden og litt mindre tydelig på innsiden mot gulvet. Opp på dette fundamentet ble det lagt flere lag med større og mindre stein sammenblandet med et kulturlag på opp til 40 cm tykkelse. I dette laget i vegg var det mye velbevart bein, trekull, en del jerngjenstander (mest nagler) samt bearbeidet bein. Kulturlaget fortsatte innover på gulvet og helt frem til fjellveggen langs nordsiden. Kulturlaget var i gjennomsnitt rundt 10 cm tykt.

Sjakta i mangeromdtuften i Skonsvika under utgraving. Den undersøkte nausttuften er ringet inn.

Funn og datering

Det ble funnet ganske få gjenstander, noe som er ikke uvanlig ved naustutgravninger. Av jern ble det hovedsakelig funnet nagler samt rester etter jernbeslag. Disse gjenstandene er levert til Kulturhistorisk laboratorium ved Tromsø Museum for videre konservering. Det er også tatt røntgenbilder av jerngjenstandene. I tillegg til jern, ble det funnet en del bearbeidet beingjenstander, hovedsakelig av hvalbein, samt rester fra produksjon av beinredskaper ("høvelspon" av bein). Flesteparten av gjenstandene ble funnet i kulturlaget i sørveggen.

Det var såpass mye bein i kulturlaget i sørveggen at det kan betegnes som en mødding. Det er usikkert om den store mengden bein i veggen skyldes at bevaringsforhold har vært bedre her enn i andre deler av sjakten eller om funnene er resultat av deponering.

Funn og datering

Beinene stammer stort sett fra fisk (mest torsk, hyse og kveite, men og steinbit og andre arter). Det ble også funnet bein av pattedyr (rein og hund eller rev). Sjøpattedyr (hval) og fugler er også representert. Det er mulig at det i tillegg finnes bein fra husdyr, men dette er ennå ikke bekreftet. Beinmaterialet ligner for øvrig mye på det som er funnet i mangeromstufte ifølge zooarkeolog Colin Amundsen, som har analyserte bein fra mangeromstufteprosjektet.

Etter treartsbestemmelse viste det seg av det var en god del furu i prøvene fra både Skonsvika og Flatvollen (se vedlegg: Rapport treart fra Helge Irges Høeg). Furu vil en helst unngå å datere på grunn av drivtømmerproblematikk, som kan føre til for gamle dateringer. Det er derfor behov for prøver med forlenget telletid eller AMS-dateringer, som er langt mer kostbare enn konvensjonelle dateringer. Det er da foreløpig kun finansiering til en trekullprøve fra Skonsvika.

Naustet på Flatvollen, Lyngen, Troms

Naustforskning i samisk-norrønt grenseland

I norrøne kjerneområder regner man med at en norrøn gård har bestått av langhus, graver og naust (Johansen 1979). I områder som Lofoten har det gjennom lang tid vært omfattende jordbruksaktivitet. Sentrale jordbruksgårder kan dermed mangle langhus, mens marginale gårder som ble lagt øde i middelalderen, og siden aldri tatt opp igjen, kan fremvise både langhus og graver (Johansen 1982). På sentralgårdene har sporene etter langhus rett og slett blitt dyrket vekk. Sentralgården kan i mange tilfeller likevel ha både graver og nausttuffer intakt, da disse kan ligge i utmarka. På den måten har det blitt etablert en "regel": Dersom en lokalitet kun kan fremvise to av de tre elementene naust, grav og langhus, så kunne man anta at dette var en norrøn gård. Denne modellen har ukritisk blitt adoptert til å gjelde Nord-Troms (se for eksempel Grydeland 2001:76, Guttormsen 2005:105-118).

I en rekke nausttuffer som er undersøkt er det dokumentert ildsteder og/eller tykke kulturlag på mellom 10-35 cm (blant annet Borg, Sletteng og Ramsvik på Vestvågøy, Spildra og Skonsvika). De tykke kulturlagene indikerer at naustene ikke bare har vært et sted hvor man har oppbevart båter og fiskeredskaper. Samtidig er det dokumentert svært få sikre langhus fra jernalderen i Nord-Troms og Finnmark. R. Nilsen har foretatt befaringer av mange av de tidligere registrerte langhusene i Nord-Troms, og har avkreftet disse da de ligger for nært flomålet til å kunne dateres til jernalder (R.

Nilsen pers. med.). Dette kan bety at de norrøne sporene som tross alt finnes i dette området, vitner om en annen type bosetting og ressursutnyttelse enn det en finner lengre sør.

Naustet på Flatvollen ble valgt ut da det er blant de som ligger lengst inne i et fjordsystem, et område som har vært overveiende samisk i både jernalder og middelalder. På bakgrunn av løsfunn og arkeologiske strukturer er det imidlertid klart at det også har vært en norrøn tilstedeværelse i området. På gården Flatvollen har det som tidligere nevnt blitt funnet en sølvskatt, som indikerer at dette har vært en grensesone mellom etniske grupper. Antakelsen om at dette har vært en grensesone støttes også av andre forhold. Det er blant annet registrert flere gammetufter rundt Pollen, mens Helge Guttormsen (2005:113-114) har tolket Flatvollen som en norrøn jernaldergård.

Praktisk gjennomføring

Nausttuften ligger på østsiden av Pollen, sør for Lyngseidet. Tuftens åpning er ca. 3,4 meter over gresskanten ca. 5 meter over blæretangranda.

Nausttuften ser ut til å ha hatt to konstruksjonsfaser. Den første/eldste delen er ca. 5 m lang og 2,5 m bred innvendig. Det er ikke mulig på markoverflata å avgjøre hvor langt dette naustet har vært da en nyere fase har blitt etablert over de nedre delen av den eldste fasen av naustet.

Flatvollen i Lyngen. Pila markerer hvor nausttuften som ble undersøkt ligger.

Den senere forlengelsen består av en sørlig langvegg på ca. 7 m lengde og en nordlig vegg på ca. 11 m lengde. Den senere delen av naustet er bredere enn den eldste fasen. I den siste fasen har innvendig gulvbredde vært ca. 3,5 m.

Det ble gravd prøvesjakter på tvers av langveggene i begge fasene. Sjakt 1 ble plassert 8 m fra bakveggen i den eldste fasen og strakk seg 4 m fra toppen av nordveggen til ca. midten av gulvet. Sjakt 2 ble plassert 1 m fra bakveggen i den eldste fasen og fra toppen av nordveggen til midten av gulvet i den eldste delen av naustet. Begge sjaktene var 1 m bred. Sjaktene ble plassert slik at vi fikk oversikt over innsiden av langveggen og ned til midten av gulvet (se Tegninger fra Lyngen, sjakt 1 og Tegninger fra Lyngen, sjakt 2).

Flate steinheller har vært benyttet i veggkonstruksjonen i begge fasene. I sjakt 1, den nyeste fasen, var det lagt et lag med flate steinheller som fundament i både gulv og vegger. Veggene besto her i stor utstrekning av leire som i øverste lag var iblandet noe trekull.

I sjakt 2 var steinene avgrenset til veggen. Her hadde steinene lydelig blitt lagt oppå hverandre i minst to lag. Det ble også avdekket et stolpehull på toppen av veggen i sjakt 2. I veggen i sjakt 2 ble det avdekket et kulturlag. Dette var opptil 20 cm tykt på toppen av veggen og ca. 12 cm inn mot gulvet. Kulturlaget besto av grus iblandet siltholdig sand og det ble funnet spredt skjørbrent stein og trekull gjennom mesteparten av laget.

I sjakt 1 var det ikke noe klart kulturlag, men et siltholdig leirelag dekket hele veggen (15 cm tykt) og gulvet (4 cm tykt). Dette ble tolket som et kunstig lag deponert med vilje for å lage et slags fundament i naustet. Antakelsen støttes av at det øvre leirelaget var iblandet trekull, mens det nedre laget ikke kunne fremvise samme konsentrasjon av trekull (se foto L20).

Bortsett fra funn av et beinfragment og spredte flekker med trekull, manglet laget i sjakt 1 tegn på kultur. Et mørkt torvlag dekte leirelaget og var tykkest på gulvet (ca. 5 cm). På gulvet ble det funnet et tynt linseaktig lag av leire som lå på toppen av torva. Laget hadde spredte trekullflekker og ble tolket som kunstig deponert. Et lignende leirelag, ca. 4 cm tykt, ble funnet på gulvet i sjakt 2, men var begrenset til ei stripe langs veggen her. Det ble funnet en god del trekull og noen beinfragmenter i dette laget i sjakt 2.

Begge sjaktene hadde tydelig markerte kanter i overgangen mellom vegg og gulv. Kanten var klarest i sjakt 2 hvor den gikk bratt ned ca. 25 cm fra veggen til gulvet. I sjakt 1 var kanten også lett synlig, men mye svakere markert.

Funn og datering

Det ble ikke funnet gjenstander i noen av sjaktene. Funn som viser tegn til kulturell aktivitet var begrenset til skjørbrent stein og trekull i sjakt 2 og litt trekull i sjakt 1. Det ble funnet noen få fragmenter som ser ut som pattedyrbein i begge sjakter. Et lite, men tydelig stolpehull ble funnet på toppen av veggen i sjakt 2.

Etter treartsbestemmelse viste det seg av det var en god del furu i prøvene fra både Skonsvika og Flatvollen (se vedlegg: Rapport treart fra Helge Irgens Høeg). Furu vil

en helst unngå å datere på grunn av drivtømmerproblematikk, som kan føre til for gamle dateringer. Det er derfor behov for prøver med forlenget telletid eller AMS-dateringer, som er langt mer kostbare enn konvensjonelle dateringer. Det er da foreløpig kun finansiering til en AMS-datering av sjakt 1 i Lyngen og en forlenget telletid til 2000 minutter fra sjakt 2.

Etter utgravingen

Sjaktene i både Berlevåg og Skonsvika ble gjenfylt etter utgraving og dekket med torv. Marka som naustet på Flatvollen ligger på er svært fuktig og er i dag benyttet som hestebeite. Sjaktene ble derfor her gjerdet inn slik at vegetasjonsdekket får gro til. Sjaktene vil bli kontrollert jevnlig frem til det ansees forsvarlig å fjerne gjerdene.

Foreløpig tolkning av resultatene

På Flatvollen var konstruksjonen av naustet i begge fasene ulik det som tidligere har vært avdekket i sikre norrøne naust, som på Vestvågøy (se G. Nilsen 1998, Wickler & Nilsen 2005). På Flatvollen var veggene brede og lave og heller svakt inn mot gulvet. Det ble ikke avdekket noen tydelig konstruksjon av torv og stein i veggene slik man ellers ofte finner i norrøne naust. Et særtrekk ved Flatvollnaustet er mulig bruk av et kunstig leirelag som dekket bunnen av gulvet og veggen. Leira kan ha fungert som fundament og fortetting og på denne måten skapt et stabilt grunnlag for konstruksjonen. Ellers var det lite tegn til kultur, særlig i sjakt 1. I sjakt 2 var det spredt trekull og skjørbrent stein langs veggen. Mangel på ildsteder i gulvarealet tyder på at materialet ble deponert i/mot veggen.

Det er et åpent spørsmål hvilken etnisk gruppe eller grupper som har bygd og brukt naustet. Utforming eller fasongen på naustet, særlig total lengde og bredde, fremstår på markoverflata som mange andre norrøne naust. Etter utgraving ser en imidlertid at konstruksjonsmåten er høyst utypisk i forhold til det en kjenner fra andre sikre norrøne naust lengre sør i Nord-Norge.

Også i Skonsvika ga nausttuften på markoverflata et norrønt inntrykk, med andre ord en nokså lang og smal konstruksjon med åpning mot sjøen og tre veggvoller (se Rolfsen 1974). Naustet er imidlertid svært smalt i forhold til andre naust. Etter utgraving viste det seg at både veggkonstruksjonen og beinmaterialet funnet i nausttuften ligner mye på materialet fra mangeromstuften i Skonsvika. At nausttuften ligger like ved mangeromstuften gjør det ytterligere sannsynlig at naustet ble brukt samtidig som mangeromstuften. I forhold til tidligere undersøkte nausttuffer, fant vi i Skonsvika oppsviktsvekkende store mengder bein og rester etter produksjon av beingjenstander i form av beinfliser og –spon. Møddingdannelsen i veggen indikerer at naustet har vært brukt som bolig og beingjenstander og rester fra produksjon peker mot bruk av naustet som verksted for beinredskaper. Hvorfor kulturlaget ble så kraftig i sørveggen er usikkert, men det ser ut som matrester ble samlet her og har bidratt til å bygge opp veggen over tid.

Det er uklart hvilken etnisk gruppe eller grupper som har bygd og brukt naustet i Skonsvika. Siden naustet er så smalt, er dette et trekk som minner om de smale naust/båtopptrekk som man finner flere steder i Nord-Troms og Finnmark. Til forskjell fra disse smale båtopptrekkene, er imidlertid veggene i naustet i Skonsvika langt, langt kraftigere. Tolkningen av hvem som brukte naustet bør derfor sees i sammenheng med kommende konklusjoner i mangeromstufstprosjektet.

Samlet sett må resultatene av gravingene i Berlevåg og Lyngen først og fremst oppfattes som viktig ny grunnforskning knyttet til utnyttelsen av kystområdene i Nord-Troms og Finnmark i jernalder og middelalder. Denne forskningen vil kunne gi innspill til en debatt knyttet til ressursutnyttelse basert på historiske rettigheter.

Som ofte er tilfelle, utløste utgravingene flere spørsmål enn svar når det gjelder etnisk tilhørighet og bruk. Kulturelle kontekster i både Skonsvika og på Flatvollen er preget av etnisk sammenblanding med muligheter for hybridisering. Det er derfor naturlig å forvente at naustene gjenspeiler dette. Begge nausttuftene er unik i forhold til tidligere erfaring og man må grave flere naust i lignende kontekster for å begynne og danne seg et bilde av bruksmønstre og mulige etnisk kjennetegn. Materialet fra Nord-Troms og Finnmark skiller seg imidlertid så mye fra det som er kjent på Vestvågøy, at en kan fremsette mulige hypoteser for videre arbeid:

- Kysten av Nord-Troms og Finnmark har ikke vært permanent bosatt av norrøne folk, men de har benyttet naustene som midlertidige boliger under opphold i området. Det er viktig å merke seg at naustene her gjerne finnes like ved både graver, hellegroper og gammetufter (se R. Nilsen 1995). Disse lokalitetene kan dermed representere møteplasser mellom samer og norrøne folk. Tranoljen fra hellegropene kan ha vært en samlende faktor mellom norrøne folk, som eksportører sør og vestover, og samer, som produsenter.
- Lokalitetene på kysten av Nord-Troms og Finnmark representerer norrøne bosettinger, men denne tilpasningen har skilt seg klart ut fra den lengre sør. Siden man i svært få tilfeller finner egentlige langhus, kan det bety at denne befolkningen ikke har vektlagt utnyttelsen av terrestriske ressurser/jordbruk-husdyrhold i særlig grad. I stedet har de fokusert på de marine ressurser.

På denne måten har de "norrøne" folkene i dette området vært norrøn på en annen måte en lengre sør. Dette har også gitt seg utslag i konstruksjonen av naustene. Naustene på Vestvågøy er svært likt konstruert. Langveggene har bestått av doble rekker med stein med torv mellom steinrekkene og torv mellom lagene med stein. Taket har trolig vært båret av to indre takbærende rekker med stolper. Naustene er så likt bygd, at de nærmest virker standardiserte.

Så langt viser samtlige naust som er gravd i Nord-Troms og Finnmark stor variasjon med hensyn til veggkonstruksjon. På Arnøya var veggene i nauset Roy Nilsen gravde i 2005 svært lave. Det ble kun avdekket få steiner i langveggene. På Spildra dokumenterte G. Nilsen og Wickler i 2005 at dette naustets ene langvegg, bakgavl og bakre halvdel av den andre langveggen (trolig) besto av en hellesatt inngravning i terrenget. Nedre halvdel av den andre langveggen besto av en frittstående vegg. Selv om en her også fant et fundament av steinrekker, ga veggen et noe annerledes inntrykk enn det som en kjenner fra Vestvågøy. På Vestvågøy har en foretrukket avrundede steiner med diameter ca. 30-70 cm. I veggene på Spildra var det i større utstrekning brukt flate heller.

Også naustene i Skonsvika og på Flatvollen skiller seg fra de som tidligere er undersøkt på Vestvågøy. På Flatvollen er bruk av leire og flate heller i vegg og gulv unikt. I Skonsvika utviser den ene veggen samt mengden beinmateriale store likheter med den nærliggende mangeromstuften.

Uansett arbeidshypotese er det ikke tvil om at de undersøkte naustene i Nord-Troms og Finnmark indikerer at vi her har trådt over både etniske og kronologiske grenser sett i forhold til det norrøne naustmaterialet fra jernalder på Vestvågøy.

EVALUERING AV PROSJEKTET

Prosjektet må ansees som svært vellykket. Utgravingene har fått god oppmerksomhet i lokale media, og vi opplevde også besøk i felt av interesserte. Endelige resultater vil også bli videreformidlet så snart alle dateringene foreligger.

Utgravingen av hellegrop og naust på Spildra i 2005 ble finansiert gjennom egenfinansiering fra Tromsø Museum og Nord-Troms Museum. For å la lokalbefolkningen få tilgang til resultatene, har det blitt gjennomført både kulturminnevandring og foredrag på Sildra 25.-26 august 2006 med svært gode publikumstill. På en øy med drøye 40 fastboende møtte ca. 20 på foredrag og ca. 25 på kulturminnevandring. Dette er aktiviteter som vi ønsker å prioritere i Berlevåg og Lyngen når samtlige analyseresultater foreligger.

Faglig sett ble det et utbytterikt feltarbeid. Vi har konstatert at de naustene som er undersøkt så langt i Nord-Troms og Finnmark, skiller seg klart ut fra tidligere undersøkte nausttuffer i norrøne kjerneområder som Vestvågøy. Det synes klart at vi i naustmaterialet i Nord-Troms og Finnmark har krysset både etniske og kronologiske grenser. Men som tilfellet er med arkeologisk grunnforskning på et tidligere lite undersøkt felt; gravingene utløste nye spørsmål som ikke lar seg besvare i denne omgang.

Vi vil påpeke at vi er svært takknemmelige for den støtte vi har fått fra Sametinget for å gjennomføre dette prosjektet. Via Norges Forskningsråd er det med dagens politikk nærmest umulig å få støtte til "små" prosjekter. Imidlertid er det et stort behov for finansiering av avgrensede prosjekter slik som dette. En økt forståelse for bosetting og ressursutnyttelse langs kysten av Nord-Norge er ikke bare til glede for forskerne selv, men griper inn i forståelsen av historiske rettigheter og kontinuitet i bosettingen i dette kystlandskapet. I tillegg har vi opplevd stor interesse fra lokalbefolkningen.

BEHOV FOR VIDERE ARBEID

Undersøkelsene så langt har avdekket et særlig behov for videre undersøkelser på følgende to områder:

Videre analyse av allerede fremgravd materiale

I første omgang er det klart at det er behov for videre undersøkelser av allerede fremgravd materiale. Det er behov for følgende undersøkelser:

1. Beinanalyser

Det fremkom en mengde bein under utgravingen i Berlevåg. Det er av stor interesse å få en grundig zooarkeologisk analyse av materialet. På denne måten kan funnene i

naustet jevnføres med beinene fra mangeromdstuffen, og det vil også være mulig å si noe nærmere om den ressursutnyttelsen som ligger til grunn for aktivitetene i Skonsvika og liknende lokaliteter.

Det er også av særlig interesse å se nærmere på de få beinene som ble funnet på Flatvollen. Som Povl Somonsen (1980) har vist, har det i middelalderen vært klare forskjeller i ressursutnyttelse mellom indre fjordstrøk og ytterkyst. Sentrale lokaliteter for Simonsen var Elvejord i Lyngen og Kirkeværet i Karlsøy.

Den geografiske beliggenheten til Kirkeværet, på ytterkysten, og Elvejord, inne i et fjordsystem, gjorde at Simonsen (1980:226-228) kunne vurdere hvilke etniske grupper som hadde vært bosatt på de ulike lokalitetene. Skatte- og manntallslistene dokumenterte at Elvejord hadde vært bosatt av samer. Her fant Simonsen runde torvgammer, som ikke forekom i de bygder som Simonsen antok å være mer eller mindre sikkert norske. Gulvarealet i boligene på Elvejord var mindre enn i norske hus. Beinmaterialet hadde også ulik sammensetning på de forskjellige lokalitetene. Særlig påfallende var innslaget av reinsdyrbein og rypebein på Elvejord, samt fraværet av hvalbein. Simonsen (1980:227) konkluderte:

“Vi har altså en lang rekke trekk, hvor Kirkeværet og Elvejord skiller seg sterkt fra hverandre. Ingen av dem er direkte og nødvendig avhengig av ressurstilgang og beliggenhet. Forklaringen må være at vi har krysset den etniske grense, og de skrevne kilder har vist at dette faktisk er tilfellet.”

Det er derfor svært viktig å få analysert beinmaterialet som har fremkommet under gravningene nærmere sett i lys av ønsket om å finne ut mer av de etniske relasjonene i Nord-Troms og Finnmark i jernalder og middelalder.

2. Flere dateringer

Det som er klart, er at naust og hellegrøper er komplekse strukturer. Det er derfor nødvendig med langt flere dateringer per naust og grop enn man tidligere har vært klar over for å få gode sekvenser over bruksfasene. Det har ikke vært lett å få gjennomslag for et stort antall dateringer fra begrensede utgravninger ved C14-laboratoriet i Trondheim. Det har derfor vist seg å være behov for å sende C14-prøver til analyser ved rent kommersielle laboratorier. Tromsø Museum har hatt gode erfaringer med å bruke Waikato-laboratoriet på New Zealand (se <http://www.radiocarbon dating.com>). Waikato har lange tellesekvenser, som gir nøyaktige dateringer. Dette fører imidlertid til en fordyring av kostnadene til C14.

I Berlevåg er det for eksempel behov for fem dateringer for å kartlegge de ulike fasene i bruken av naustet. Fra et forskningsmessig synspunkt er det behov for å datere bunnlaget fra kulturlaget i sørveggen, bunn, midt og topp hovedkulturlag gulv samt trekullkonsentrasjonen i flygesanden som tyder på senere bruk. Dateringene her, ikke minst fra den senere fasen i flygesandslaget, vil også være av stor betydning for mangeromstufprosjektet.

Det er og behov for flere trekullprøver fra naustet på Spildra. Her har vi så langt bunndatering av kulturlag til 200-410 e.Kr og et ildsted i naustet til 415-535 e.Kr. Samtidig har vi funn av jernspyd i god kontekst som indikerer bruk i vikingtid-tidlig middelalder. Når det gjelder hellegrøpa vi gravde her har vi en bunndatering på 20-

220 e.Kr. og en toppdatering i samme grop på 1025-1220 e.Kr. Både fra hellegropa og naustet er det behov for dateringer fra midten av kulturlagene for å få dokumentert eventuelle eksepsjonelt lange bruksfaser, eller om eksisterende dateringer må forklares på annen måte.

Flere av trekullprøvene er så små at det er behov for AMS-dateringer, som er langt dyrere enn konvensjonelle dateringer. Samlet sett er det derfor et klart behov for flere dateringer av allerede fremgravd materiale.

3. Kjemiske analyser

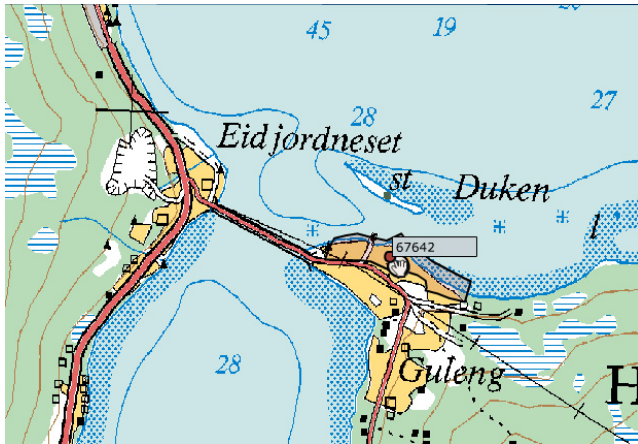
Siden 1990-tallet har forskere gjort større fremskritt knyttet til kjemiske analyser av lipider/fett. I 1996 kom Frode Aspenes hovedoppgave i organisk kjemi, *Karakterisering av lipide funn fra arkeologisk materiale fra Svalbard og Magerøya*. Den gang var det ikke mulig å si noe nærmere enn at fett/lipidene i hellegropene stammet fra marine pattedyr. I dag er det muligheter for å si noe nærmere om hvilket fett/lipider det er snakk om. Det er derfor av stor interesse å foreta nye analyser av fett/lipidene fra hellegroper, både de som er utgravd i senere tid, og de som har blitt gravd ut på 1980-1990-tallet (se Henriksen 1996).

Vi gjør oppmerksom på at det blir sendt søknad fra Wickler og G. Nilsen til Sametinget om midler til flere C14-dateringer og beinanalyser av allerede fremgravd materiale i 2007. Det vil også sendes inn en egen søknad om kjemiske analyser av fett/lipider fra hellegroper gjennom prosjektet *Nord-Norges første oljealder*.

Nye arkeologiske undersøkelser

Som forskere er vi opptatt av at de resultatene vi har kommet frem til, blir publisert og gjort tilgjengelig for allmennheten. Selv om det kunne være fristende å gå i gang med nye utgravninger, er vi opptatt av at det materiale som allerede er fremskaffet analyseres og publiseres på en skikkelig måte før vi går videre i prosjektet. Vi ønsker derfor å prioritere punktene under *Videre analyse av allerede fremgravd materiale* før vi går i gang med nye arkeologiske undersøkelser. Det er imidlertid ikke tvil om at vi også ser behov for nye gravninger, men det må komme i en senere fase. Vi ønsker imidlertid å gjøre Sametinget oppmerksom på videre planer.

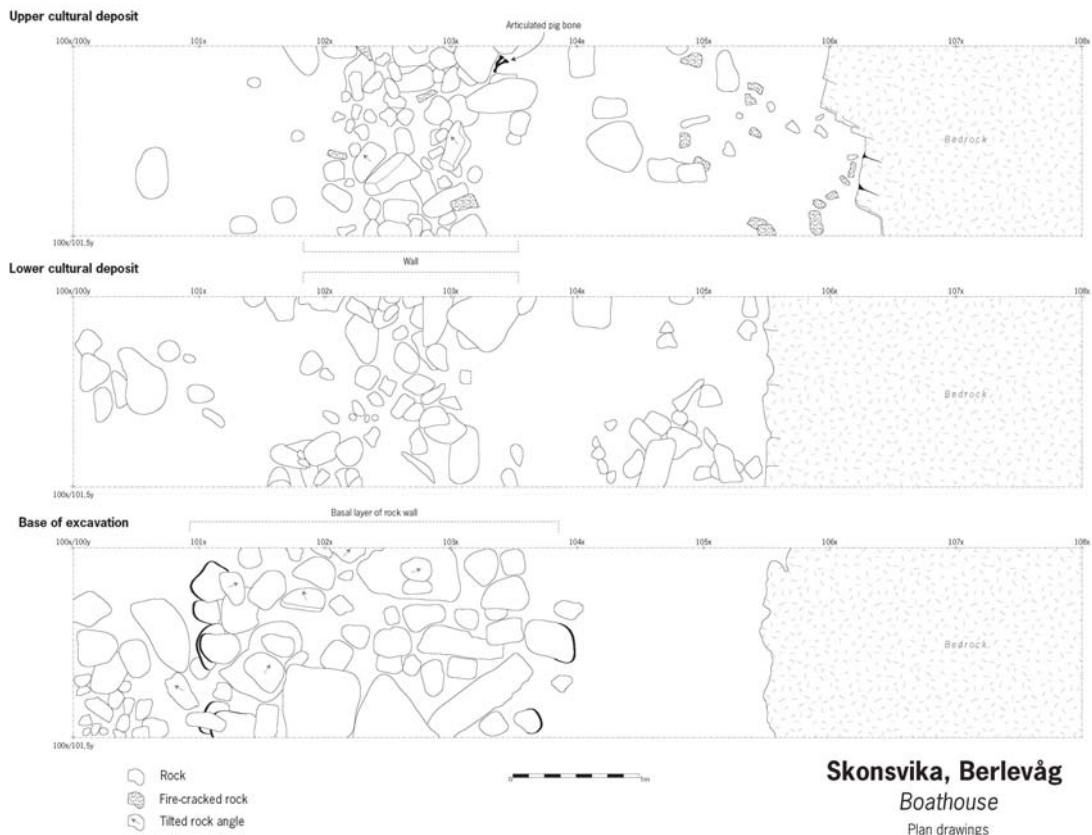
Særlig en lokalitet utmerker seg som interessant innenfor de rammene dette prosjektet har satt. Lokaliteten ligger på Håkøya, like ved brua mellom Kvaløya og Håkøya, i Tromsø kommune. Her finner en både en gravhaug med fotgrøft, flere nausttuffer, en fellesgamme samt strukturer som ser ut til å være hellegroper. Ei av disse gropene ligger imidlertid for høyt over havet i forhold til det en kunne forvente seg av groper anlagt i jernalder/ tidlig middelalder. Dette er blant de sørligste hellegropene en så langt har kartlagt og er en lokalitet av stor interesse å få undersøkt da den fremviser blandede "karakteristika" som hellegrop, gammetuft, gravhaug med fortgrøft samt naust.

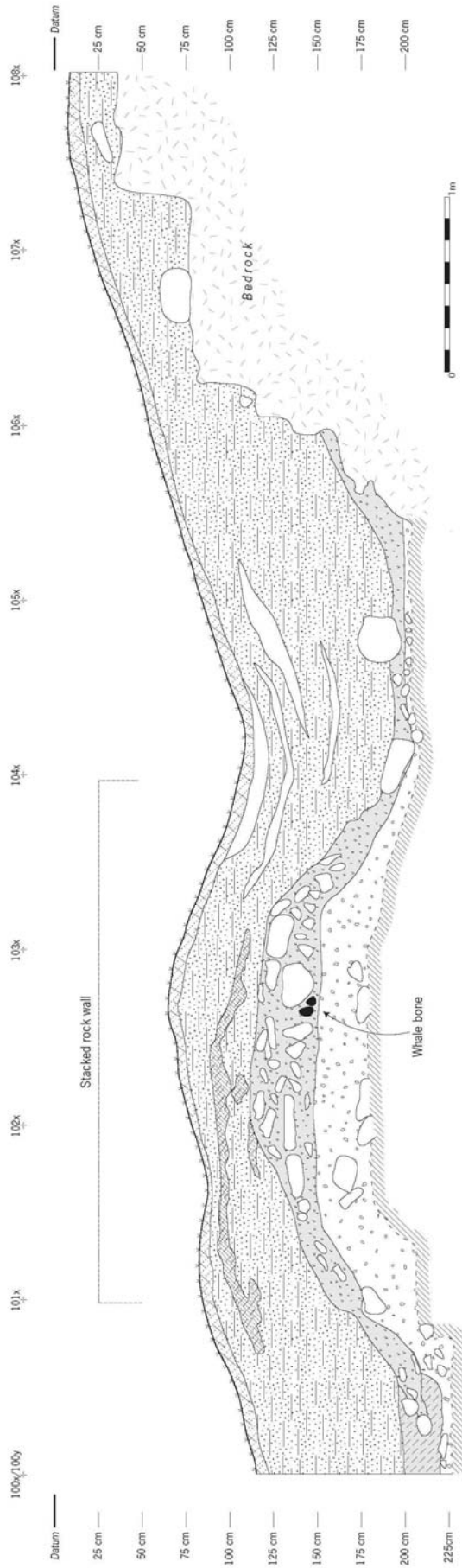
Lokaliteten på Håkøya som er av interesse for videre undersøkelser. Kulturminne ID 67642 i <http://askeladden.ra.no>.

Det er for øvrig i denne sammenheng verdt å merke seg at resultatene fra Roy Nilsens gravinger på Arnøya har vist svært uventede resultater. Hellegropene og naustet her hadde svært sammenfallende dateringer mellom midten av 500-tallet til 700-tallet. Gravhaugen har imidlertid så langt fått en C14-datering til 1300-1600-tallet, noe som er svært overraskende da den på markoverflata ser ut som en klassisk gravhaug fra yngre jernalder. Den sene dateringen trekker faktisk i tvil om det i det hele tatt er snakk om en norrøn gravhaug. Uansett ser haugen ut til å være langt senere enn aktiviteten knyttet til hellegropene og naustet (R. Nilsen pers. med.).

TEGNINGER FRA BERLEVÅG

Skonsvika, Berlevåg Boathouse

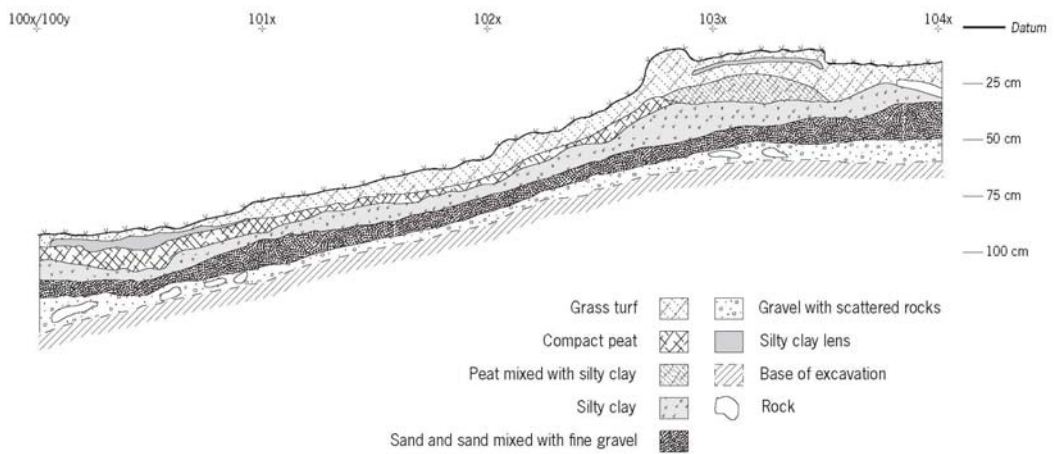
West face trench profile

S. Wickler 08.07.06/am 24.01.07

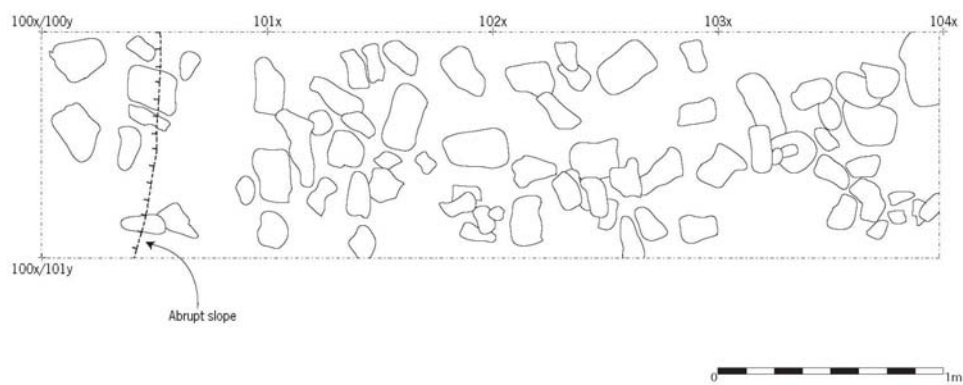
- Grass turf
- Aeolian sand with distinct banding
- Turf/silt lens within aeolian sand layer
- Pure sand lens within aeolian sand layer
- Cultural deposit - sandy silt
- Silty sand along outer margin of cultural deposit
- Sterile basal gravel
- Base of excavation
- Rock

TEGNINGER FRA LYNGEN, SJAKT 1

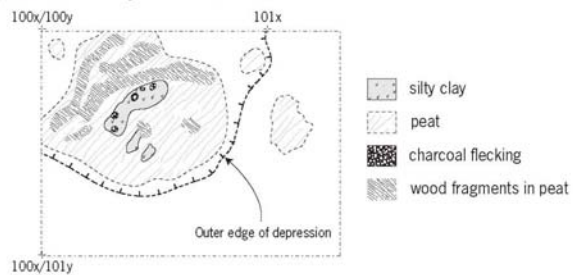
Profile, West face

Plan, base of excavation

Plan, detail of depression feature

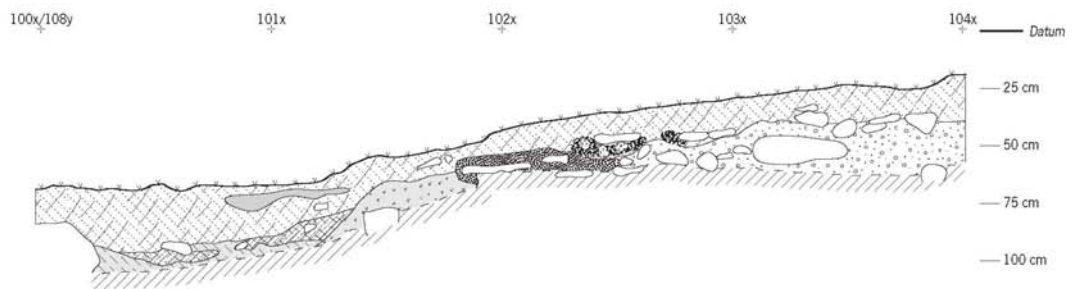
Pollen - Lyngseidet Boathouse

Excavation trench 1

S. Wickler 13.07.06/arn 24.01.07

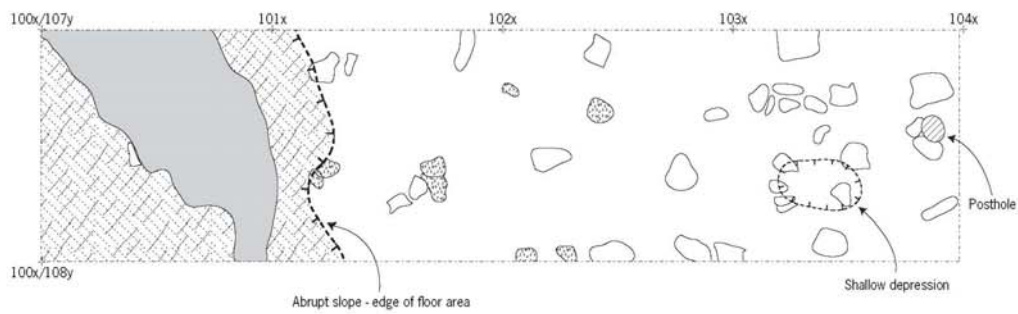
TEGNINGER FRA LYNGEN, SJAKT 2

Profile, East face

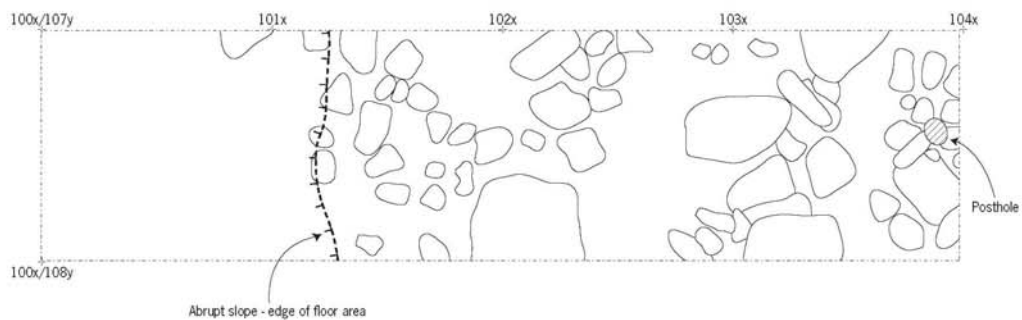

Compact peat with upper grass turf zone		Sandy clay	
Silty clay lens		Charcoal	
Gravel mixed with silty sand		Base of excavation	
Gravel mixed with silty sand and clay		Rock	
Weathered rock		Fire-cracked rock	
Peat mixed with sandy clay			

Plan, upper cultural deposit

Plan, base of excavation

0 1m

Pollen - Lyngseidet Boathouse

Excavation trench 2

S. Wickler 13.07.06/arn 24.01.07

FOTO FRA BERLEVÅG

Foto B1: Sjakta etter avtorving. Bildet tatt mot N.

Foto B2: Sjakta etter at flygesand er fjernet, trekullholdig linse over gulvareal avdekket. Bildet tatt mot N.

Foto B3: Sørveggen. Møddinglag i vegg avdekket. Bildet tatt mot V.

Foto B4: Sørveggen. Møddinglag i vegg avdekket. Bildet tatt mot V.

Foto B5: Nordveggen som består av naturlig bergvegg avdekket. Bildet tatt mot N.

Foto B6: Trekullholdig linse i flygesand over gulvareal. Bildet tatt mot V.

Foto B7: Møddinglag i sørvegg. Flere større pattedyrbein synlig på foto. Til venstre i bildet ytre avgrensning av sørvegg. Bildet tatt mot V.

Foto B8: Møddinglag i sørvegg. Flere større pattedyrbein synlig på foto. Til høyre i bildet steinpakning som avgrensner vegg mot gulvareal. Bildet tatt mot V.

Foto B9: Møddinglag i sørvegg delvis fjernet. Til venstre i bildet avgrensning vegg mot utsiden. De store steinene trolig utglidd fra vegg. Bildet tatt mot V.

Foto B10: Bunn av møddinglag i sørvegg. Til venstre i bildet avgrensning vegg mot utsiden. Bildet tatt mot V.

Foto B11: Stein i sørveggen som konstruksjonsdetalj. Til høyre for steinene avgrensning mot gulv, mot venstre avgrensning mot utsiden. Bildet tatt mot V.

Foto B12: Stein i sørveggen som konstruksjonsdetalj. Til høyre for steinene avgrensning mot gulv, mot venstre avgrensning mot utsiden. Bildet tatt mot V.

Foto B13: Nordveggen, som består av naturlig berg. I venstre nedkant av bildet er bunn av sjakta nådd, i høyre nedkant av bildet gjenstår noe masse før bunn nådd. Bildet tatt mot N.

Foto B14: Steinpakning som kjerne i sørveggen avdekket. Gjenstand av hvalbein in situ på høyre side av steinpakningen på bildet. Bildet tatt mot V.

Foto B15: Detalj steinpakning som kjerne i sørveggen. Gjenstand av hvalbein in situ på høyre side av steinpakningen på bildet. Bildet tatt mot V.

Foto B16: Øvre lag av stein i steinpakning i sørveggen fjernet. Gule funnpinner markere beinkonsentrasjoner. Bildet tatt mot V.

Foto B17: Pattedyrbein (hoftebein?) in situ i sørveggen ved gul funnpinne. Bildet tatt mot V.

Foto B18: Ryggvirvler av kveite (?) in situ i sørveggen ved gul funnpinne. Bildet tatt mot V.

Foto B19: Oversiktsbilde bunn mødding i sørveggen. Avgrensning mot utsiden til venstre i bildet. Bildet tatt mot V.

Foto B20: Til venstre i bildet utglidd stein fra vegg på utsiden av veggen. Til høyre avgrensning av vegg mot utsiden. Bildet tatt mot V.

Foto B21: Midten av sørveggen siste lag før fundament av stein 50-70 cm i diameter. Ribbein av hval stikker ut av profilen. Bildet tatt mot V

Foto B22: Overgang vegg-utsiden av naustet. Bildet tatt mot V

Foto B23: Sørveggen. Siste lag med løsmasse før fundament av større stein blir avdekket. Bildet tatt mot V.

Foto B24: Nordveggen, bestående av naturlig berg, fullt avdekket. Bildet tatt mot N.

Foto B25: Overgang naturlig bergvegg/nordvegg og gulvareal bunn. Bildet tatt mot V.

Foto B26: Overgang naturlig bergvegg/nordvegg og gulvareal bunn. Bildet tatt mot V.

Foto B27: Overgang naturlig bergvegg/nordvegg og gulvareal bunn. Bildet tatt mot V.

Foto B28: Profil mot V i sørveggen. Steinfundament avdekket. Hvalribbein stikker ut av profil. Bildet tatt mot V.

Foto B29: Profil mot V i sørveggen. Steinfundament avdekket. Hvalribbein stikker ut av profil. Bildet tatt mot V.

Foto B30: Profil mot V i sørveggen. Steinfundament avdekket. Hvalribbein stikker ut av profil. Bildet tatt mot V.

Foto B31: Profil mot V i sørveggen. Overgang vegg og avgrensning mot utsiden av naustet til venstre i bildet. Bildet tatt mot V.

Foto B32: Sjakta ferdig utgravd. Fundamentet i sørveggen i forkant av bildet, nordveggen av naturlig berg i bakkant. Bildet tatt mot N.

Foto B33: Hvalbeinsgjenstand funnet i sørveggen.

Foto B34: Fiskebein fra nausttuften i Skonsvika.

FOTO FRA LYNGEN

Foto L1: Sjakt 1 etter avtorving. Bildet tatt mot N.

Foto L2: Sjakt 1 etter avtorving. Bildet tatt mot S.

Foto L3: Sjakt 2 etter avtorving. Bildet tatt mot S.

Foto L4: Sjakt 2 etter avtorving. Bildet tatt mot N.

Foto L5: Konsentrasjon av trekull, tre og tov over gulvarealet i sjakt 2. Bildet tatt mot Ø.

Foto L6: Sjakt 1 etter avtorving. Da det ble funnet få kulturspor i leirelag ble 50cm remse mot østre profil fjernet først for å ha kontroll over utgravd materiale. Bildet tatt mot N.

Foto L7: Øvre leirelag fjernet i sjakt 1. Bildet tatt mot N.

Foto L8: Topp av veggvoll i sjakt 2. Spredte steiner og trekullkonsentrasjoner synlig. Stolpehull i sentrum av bildet. Bildet tatt mot Ø.

Foto L9: Topp av veggvoll i sjakt 2. Spredte steiner og trekullkonsentrasjoner synlig. Varmepåvirket sand/leire fremstår som rød flekk i sentrum av bildet. Bildet tatt mot Ø.

Foto L10: Topp av veggvoll i sjakt 2. Spredte steiner og trekullkonsentrasjoner synlig. Varmepåvirket sand/leire fremstår som rød flekk til venstre bildet. Bildet tatt mot Ø.

Foto L11: Topp av veggvoll i sjakt 2. Markert overgang mellom vegg og gulv til venstre i bildet. Bildet tatt mot Ø.

Foto L12: Topp av veggvoll i sjakt 2. Svært tydelig overgang mellom vegg og gulv. Bildet tatt mot Ø.

Foto L13: Bunn av sjakt 1. Flate steinheller lagt som fundament både i vegg og gulv. Bildet tatt mot N.

Foto L14: Bunn av veggvoll i sjakt 2. Rekker med stein synlig til venstre i bildet. Bildet tatt mot N.

Foto L15: Bunn av vegg i sjakt 2. De store steinene til venstre i bildet er kjernen i veggkonstruksjonen. Til høyre i bildet rekke med mindre stein. Steinene var satt inn med/mellomliggende lag med leire. Dette gjorde at overgang vegg-gulv fremsto meget klart markert. Bildet tatt mot Ø.

Foto L16: Bunn av vegg i sjakt 2. De store steinene til venstre i bildet er kjernen i veggkonstruksjonen. Til høyre i bildet rekke med mindre stein. Steinene var satt inn med/mellomliggende lag med leire. Dette gjorde at overgang vegg-gulv fremsto meget klart markert. Bildet tatt mot Ø.

Foto L17: Bunn av sjakt 2, veggvoll i sentrum. Bildet tatt mot Ø.

Foto L18: Vegg i sjakt 2 ferdig utgravd. Trekull, sand og nedbrutt trevirke fortsatt igjen på gulvet. Massen var svært omrotet da marka var svært fuktig og hestene som går på beite i området hadde laget sti over tuften. Bildet tatt mot N.

Foto L19: Profil sjakt 1 overgang vegg – utside. Bildet tatt mot V.

Foto L20: Profil sjakt 1 overgang vegg – utside. Veggvullen ser ut til å bestå av to leirelag, et øvre med iblandet trekull, og et nedre som ligger over et lag med grus og flate heller som ikke er like rikt på trekull. Bildet tatt mot V.

Foto L21: Profil sjakt 2. Rekken med større stein ser ut til å danne en kjerne i veggen. Mot venstre i bildet overgang vegg – markoverflate. Bildet tatt mot Ø.

Foto L22: Profil sjakt 2. I profilen fremtrer en klar overgang mellom vegg og gulv. Bildet tatt mot Ø.

Foto L23: Profil sjakt 2. Gulvareal. Bildet tatt mot Ø.

FORMIDLING OG MEDIEOPPSLAG

En sentral målsetting med forskningen, er at resultatene raskt skal gjøres kjent for dem det angår mest, lokalbefolkningen. Både før, under og etter feltundersøkelsen har media blitt benyttet aktivt for at kunnskapen som har kommet frem, blir formidlet.

Når dateringene foreligger, vil resultatene bli gjort kjent gjennom artikler i *Berlevågingen* og *Menneske og miljø i Nord-Troms*. I løpet av 2007-2008 tas det også sikte på å få ferdig vitenskapelig publisering av funnene. I så stor utstrekning som mulig, vil det også bli holdt foredrag om gravingene i lokalsamfunnene. Havnemuseet i Berlevåg har også mottatt oppdatering om resultatene av undersøkelsene.

Aksel Trollvik, medlem i Beavža 4H, har hatt utgravingen i Lyngen som sitt årsprosjekt i klubben. Han har deltatt på befaring, gravingen, vært med på etterarbeid med gjennomgang av funn og har også presentert sine opplevelser både for klubben om samtlige elever ved Trollvik skole. Trollvik har vært en god ambassadør for gravingene.

Kort rapport fra sommerens utgraving i nausttuft i Skonsvika

Fra den 1. til den 9. juli 2006 gravde Gørrill Nilsen, Nord-Troms Museum, Stephen Wickler (Tromsø Museum) og Jørn Henriksen (Universitetet i Tromsø) ei sjakt gjennom ei nausttuft i Skonsvika. Nausttufta ligger like ved mangeromstufta som ble undersøkt for noen år siden.

AV GØRILL NILSEN

Naustet likner ikke på tidligere undersøkte naust fra jernalder lengre sør i Norge, men har stort slektskap med veggene i mangeromstufta. Det er derfor sannsynlig at vi her har å gjøre med et naust fra middelalderen.

En av de største overraskelsene under utgravingen av naustet, var gulvets bredde. Da vi kom til bunns i sjakta, viste det seg at naustet ikke har vært bredere enn 2 meter fra vegg til vegg. Dette blir svært smalt med tanke på hvilke båter som har fått plass i naustet.

Store mengder med flyvesand måtte fjernes før arkeologene kom til bunns i sjakta. Gørrill Nilsen demonstrerer hvor langt under bekenivå gulvet i naustet lå

Resultatene fra gravingene i Berlevåg viser at dette dreier seg om en type naust som ikke har vært undersøkt tidligere. I løpet av gravingen fikk vi et klart bilde av hvordan naustet var bygd opp. Den ene langveggen besto av en naturlig bergvegg. I den andre langveggen var det klart at de som bygde naustet først hadde lagt et fundament av større stein. Midten av veggen besto også av større stein, men grus og mindre stein var lagt inntil kjernen av veggen.

I naustet fant vi også store mengder bein, av både fisk og pattedyr. Disse vil bli analysert i løpet av vinteren. Trekull vil også bli sendt inn til datering og resultatene ventes å foreligge tidlig neste år. Det ble også funnet noen gjenstander av jern, primært spiker og nagler.

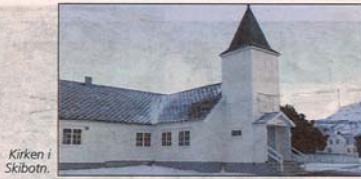
I tillegg til den store mengden ubearbeidet bein, fant vi også flere biter med bein som klart har blitt bearbeidet/skåret i. I tillegg fant vi flere biter med "beinsson" som vitner om at folkene som har brukt naustet har laget redskaper av bein.

Gørrill Nilsen og Jørn Henriksen under utgraving av nausttufta i Skonsvika.

Sjakta ferdig utgravd. Den naturlige bergveggen sees i bakkant av bildet og fundamentet av større stein i den andre langveggen i forkant av bildet.

Kirken i Skiboth.

Flere vil ha statskirken

OSLO Stadig flere ønsker å beholde statskirken, som har en stor tilhengergruppe i Ap-velgerne.

Gruppen som ønsker at Norge fortsatt skal ha en statskirke, har økt fra 41 til 45 prosent fra 2005 til 2006. I samme periode har dem som sier ja til å skille stat og kirke, gått ned fra 47 til 40 prosent. Det

viser en undersøkelse gjort av Sentio for Nationen.

På ett år har Ap-velgerne som sier ja til å beholde statskirken, økt fra 45 til 54 prosent.

– Jeg synes tallene er oppsiktsvekkende, og viser et markant stemningskifte, sier kultur- og kirkeminister Trond Giske.

Det er spesielt Ap-kvinnene som

er mest positive til statskirken.

Mandag samles Kirkemøtet, blant annet for å diskutere kirkens tilknytning til staten i årene som kommer.

Fredag skal Kirkemøtet komme med sin høringsuttalelse til det regjeringsoppnevnte Gjønnes-utvalgets utredning om stat/kirke-ordningen. (ANB)

Ni år og med på feltarbeid i Lyngen

JUNIOR- arkeolog

Her sitter «juniorarkeolog» Aksel Trollvik (9) og plukker rundt 700 år gamle fiskebein ut av jorden han var med på å grave opp i Lyngen i sommer.

TEKST STEIN S. FREDRIKSEN
FOTO OLE ÅSHEIM

TROMSØ – Egentlig skulle jeg bare passe på bikja til Gørril, men i stedet ble jeg med og gravde, forteller Aksel Trollvik (9). I sommer var han sammen med førstekonservator Gørril Nilsen på Nord-Troms museum og marinarkeolog Stephen Wickler på Tromsø Museum og foretok utgravninger av gamle naust fra 1300- og 1400-tallet på Polleidet i Lyngen.

I går satt han sammen med Nilsen og Wickler og rensorterte funnene de gjorde i sommer.

– Jeg har funnet mest fiskebein, men også en del trekull, forteller Aksel. Han har vært med under hele prosessen. Det begynte med at han var med på oppmålingen av tuftene på Polleidet hvor utgravningen skulle foregå. Deretter deltok han i selv gravningen, og nå sitter han på Tromsø museums laboratorium og plukker beinrester og trekull ut av jorden.

Norrøn og samisk

– Aksel har jobbet veldig bra hele tiden og har vært til god hjelp, forteller Gørril Nilsen.

Hensikten med utgravningen er å finne mer ut av hvordan folk levde i årene fra rundt 200 etter Kristus og frem til rundt 1500-tallet i Nord-Troms og Finnmark.

– Vi har god overikt over den norrøne befolkningen, særlig fra Vestvågøy fra denne perioden, men ikke så mye ellers. Derfor ville vi se om den norrøne befolkningen bodde langs kysten, eller om det var mest samisk befolkning. Ut fra funnene vi har gjort, tyder mye på at det var en sterk samisk befolkning i Lyngen frem til 1000-tallet. Samarbeidet mellom de norrøne og samiske frem til da fungerte bra.

SPENNENDE GRAVING
...som krever både tålmodighet og en forsiklig hånd.
FOTO ASLE TVEITNES

men ble dårligere etter kristningen av Norge og opprettelsen av staten, forklarer Nilsen.

Lange naust

Aksel og de andre gravde ut et naust på Polleidet. Naustene var lange, og hadde svære, tykke vegger. Forskerne sier dette gir en pekepinn om hvor lange og store båter de bosatte hadde og hvilke fangster de gjorde. Så langt har de funnet bein fra både torsk, hyse, hval og noen fuglearter.

– Det var morsomt å lære hvordan naustene var bygd opp, og å finne frem steinhellene de brukte som gulv. Det er også artig å finne forskjellige beinrester, sier Aksel.

Han har fått fri fra skolen i Kåfjord for å jobbe med å sortere funnene de gjorde i sommer. Men det er ikke noen ferie; Aksel jobber på spreng sammen med Gørril og Stephen. I tillegg må han holde en presentasjon på skolen om arbeidet når han kommer tilbake.

– Er dette noe du har lyst til å jobbe med når du blir voksen?

– Jeg vet ikke. Jeg har i alle fall lyst på en traktor med graver, og da kan jeg jo hjelpe forskerne med gravningen, svarer 9-åringen.

stein.fredriksen@nordlys.no

I FELTEN I sommer deltok Aksel i utgravningene av gamle naust på Polleidet i Lyngen sammen med førstekonservator Gørril Nilsen.
FOTO ASLE TVEITNES

UNG «FORSKER» Aksel Trollvik (9) er med i teamet som gjorde utgravninger på Polleidet i sommer. Her sammen med «kollegene» Gørril Nilsen og Stephen Wickler.

“JEG ER IKKE INTERESSERT I SPAREPRODUKTER SOM PASSER ALLE. JEG VIL HA LØSNINGER SOM PASSER MEG.”

Tidligere banksparør

elva på best mulig måte. Forfatteren mener at Kongsfjordelva i laksesammenheng er helt unik, og må bevares slik den er i dag for enhver pris. Dette fordi elva er helt selvproduserende, gyteforholdene er optimale og produksjonen av lakseunger er enorm.

Mink, sel og tjuvfiskere

Fortsatt i følge forfatteren har Kongsfjordelva tre hovedfiender: Mink, sel og tjuvfiskere! Tjuvfiskere blir det mindre og mindre av, noe som henger sammen et aktivt patruljerende oppsyn, som slår hardt ned på dem som blir tatt på fersk gjerning. Fiskes- trekningene langs elva blir omtalt og til dels analysert; som Sukkertoppen, Svartholla, Langholla og Tullholla. Ymse utgaver av selvlagde og mer profesjonelle laksefluer får sine vurderinger, og forfatteren røper å ha fått mye informasjon om elva av Stig, Eline, Kim, Roar, Dan, Asbjørn og andre lokalkjente lakseentusiaster.

Rise avrunder hyldestkapitlet til Kongsfjordelva med å fortelle om sine "døgn" i elva slik: "Et halvt dusin laks på fem dager er vel egentlig ikke så mye å skrive hjem om..... Men var jeg ikke hekta på laksen før, så ble jeg det likevel til gangs i løpet av dagene mine i "kongen blant lakseelvene".

Boka anbefales både frelste og ennå ufrelste fluefiskere!!!

Ny arkeologisk utgraving

I begynnelsen av juli blir det ny arkeologisk utgraving i Berlevåg. Denne gangen vil man avdekke en nausttuft, like ved der man gravde ut mangeromstuften i Skånsvika,. Også ei hellegrøp og en teltplass kan bli gjenstand for undersøkelser i den vel ukeslange utgravingsperioden.

NYE UTRAVINGER: Gørill Nilsen og Stephen Wickler skal grave like ved mangeromstuften i Skånsvik, etter det som kan være en nausttuft. Avhengig av tidsbruk skal de også grave i en hellegrøp og i en teltplass. Og de tar gjerne i mot gravehjelp!

Sametinget har bevilget 70.000 kroner til utgravinga i Berlevåg.

De som er interesserte i utgravinga, gjerne må ta kontakt, oppfordrer Gørill. Og om det skulle være en eller annen som kunne tenke seg å grave sammen med dem, så ville det hjulpet i arbeidet i den uken de har til rådighet.

Gørill sier hun gleder seg til gjensyn med Berlevåg. For en del år siden var hun sammen med Mia Krogh på registreringsarbeid. Mia arbeider innen arkeologi, og er oppvokst i Kongsfjord.

Mobilnummeret til Gørill Nilsen er 97 55 83 38.

AV SVEIN-HARALD ROBERTSEN

Gørill Nilsen og Stephen Wickler, begge tilknyttet Tromsø Museum, står for utgravingen som vil foregå ei uke i Skånsvika. Først og fremst er det nausttuften som skal undersøkes. Denne ligger like nedenfor mangeromstufta som ble gravet ut for et par år siden. Mangeromstuften er tidfestet til omkring middelalderen, rundt 1200-tallet. Gørill forteller til Berlevågingen at det godt kan være en sammenheng mellom mangeromstuften og naust-

tuften – noe utgravinga kan være med å avsløre.

I den grad tida og resursene strekker til vil det bli gravet i hellegrøpa og eventuelt også teltplassen.

Hos oss får du blant mye annet kjøpt Berlevågingen!

Johannes Nilsen Handleri AS

Væravn 59 9970 Mehamn
Tlf 784 97 849

Tid til å ta vare på seg selv
helse - velvære - skjønnhet
Balanse mellom kropp og sjel

Grønnegt 27, Tromsø tlf 777 53400
Løkkeveien 9, Alta -telefon 78 44 53 55
www.essens-dagspa.com

BERLEVÅGINGEN 5

Har avdekket unike funn

TOMMY NILSEN

LYNGEN: Førstekonservatorene Gøril Nilsen og Stephen Wickler mener de har avdekket unike funn i sine utgravinger på Pollen i Lyngen.

Den siste uken har de gravd i to naust og anser funnene for å være unike.

- Det er et unikt funn fordi jeg aldri har sett at det har vært brukt leire til å stabilisere veggene i naust før. Jeg har sett at det har vært brukt stein, men aldri leire. Så dette er kjempeinteressant, forteller Gøril Nilsen.

Dateringen viktig

De har åpnet to sjakter, en i det nyere og en i det eldre naustet. Dette har de ikke hatt anledning til å gjøre før.

- Vi har stort sett bare gravd i naust hvis det har vært gjort spennende funn, meddeier Gøril Nilsen.

Det kanskje viktigste ved førstekonservatorenes gravarbeid på Pollen er å få datert tidsalderen de to naustene stammer fra.

- Det blir spennende å se hvor stor aldersforskjell det er snakk om. Og deretter vil vi sammenligne funnene vi har gjort her med andre steder.

Det knytter seg også en viss spenning til hvem naustene har tilhørt og hvor lenge de har vært brukt. Gøril Nilsen anslår at det nyeste naustet på et eller annet tidspunkt kan ha brent. Spørsmålet da blir hvorfor.

UNIKT: Førstekonservator Gøril Nilsen har sammen med blant andre hjelpegutt Aksel Nikolai Tveitnes Trollvik avdekket ganske unike funn på Pollen i Lyngen. Nå gleder Gøril Nilsen seg til å ta fatt på dateringsarbeidet (Foto: Tommy Nilsen).

- Funnet skiller seg ut, og det spørs om det er fra norrøn tid eller enda eldre.

Interessante naust

Funnene er også interessante i forhold til båttyper.

- Vi får sett hvor lange båter som har vært oppbevart her og hva slags båter. Det er interessant å finne ut hva båtene har

KOSEGRAVING: Stephen Wickler (lv.), Aksel Nikolai Tveitnes Trollvik og Gøril Nilsen koser seg med gravingsarbeid i gamle naust. Nå er de spente på fortsettelsen.

vært brukt til, om det har vært fiskebåter eller krigsbåter. I tillegg får vi sett ulike konstruksjonsmåter.

I tillegg har de gjort funn av knust stein som tilsier at det har vært oppvarming av kjeler.

- Hvis vi gjør mange slike funn vil vi få en pekepinn på om folk har holdt til her i lengre perioder eller bare brukt naustene til oppbevaring.

- Nøyaktige dateringer

Når arbeidet på Pollen er ferdig skal funnene sendes til et forskningssenter i New Zealand for datering. Det finnes et lignende senter i Trondheim, men der er ventetiden lang og prisen mye høyere. For dateringsarbeidet koster mest penger, og et slikt prosjekt kan derfor raskt komme opp i 150.000 kroner.

- Hvilken tidsperiode er det

her snakk om?

- Hvis jeg skal tippe, så utifra høyden over havet vil jeg si mellom 900 eller 1000-tallet og 1300 eller 1400-tallet. Men vi har hatt overraskelser før.

Selv om graverne ikke så langt har funnet noen gjenstander som spyd eller smykker fortviler de ikke.

- Det er ingen skuffelse om vi ikke finner noe, vi gjør andre

interessante funn, forteller Gøril Nilsen, før hun tar spaden fatt og graver videre i jakten på interessante spor. Førstekonservatoren er skråsikker på at hun vil komme tilbake til Lyngen etter hvert for å holde et foredrag om funnet og samtidig kunne røpe dateringen av naustene.

Skattejakt i Pollen

ARNE TEIGEN

LYNGEN: Gørill Nilsen ser med forventinger fram til skattejakt i Pollen.

Førstekonservatoren ved Nord-Troms Museum foretar i andre uke i juli arkeologisk utgraving i nausttufter i Lyngen.

- Dette er kjempespennende nybrottsarbeid. Vi vent aldri hva som skjuler som under torva, sier hun.

Utgravingen skjer i samarbeid med Tromsø Museum, og inngår i et forskningsprosjekt om naust fra jernalder og middelalder.

To sjakter

Gørill Nilsen var sammen med feltassistent Aksel T. Trollvik i forrige uke på befaring i Pollen.

Det aktuelle området er på ti kvadratmeter, og ligger inntil fem meter over havet. Nausttufte-ene er 800-1000 år gamle.

- Vi vil i Pollen grave to sjakter. Sentralt står å undersøke hvordan veggene ble bygd. Vi befinner oss i et område i skjæringspunktet mellom norrøn og samisk kultur.

- Hvor eksakt er det mulig å tidfeste funn?

- Dateringer av trekull har feilmargin på pluss/minus 100 år, forteller Nilsen.

Små detaljer

Lyngen er interessant for arkeo-

Førstekonservator Gørill Nilsen og feltassistent Aksel T. Trollvik på befaring i Pollen. Foto: Privat.

loger. Mange tufter er registret, men det er foretatt få utgravinger.

- Vi er veldig glad i små detaljer. Drømmen er å finne mange gjenstander, men problemet er at disse ofte er brutt ned etter å ha ligget lenge i jorda.

- Arbeidet er som skattejakt. Ikke nødvendigvis gull og glitter, men vi kan finne ting som har ligget skjult i 1000 år, sier Gørill Nilsen.

Mer komplekst

Prosjektet ble i fjor sommer innledet på Spildra i Kvænangen. Dateringer av trekull viste at

naustet var i bruk mellom 200- og 500-tallet.

Tradisjonelt har slike nausttomter blitt ansett for å være norske/norrøne. Etter utgravingen ser det ut til at situasjonen er langt mer komplekst sett ut fra etnisk ståsted, skriver Nord-Troms Museum på sine nettsider.

Målsettingen med prosjektet er å grave opp flere nausttufter langs kysten av Nord-Troms og Finnmark. I neste uke blir det utgravinger i Berlevåg. Arbeidet fortsetter rundt 10.juli i Pollen.

LITTERATURLISTE

Amundsen, C., J. Henriksen, E. Myrvoll, B. Olsen & P. Urbanczyk 2003: Crossing Borders: Multi-room houses and the inter-ethnic contacts in Europe's extreme north, *Fennoscandia Archaeologica* XX, s. 79 – 100.

Aspenes, F. 1996: *Karakterisering av lipide funn fra arkeologisk materiale fra Svalbard og Magerøya*. Hovedoppgave i organisk kjemi, Universitetet i Tromsø.

Grydeland, S. E. 2001: *De sjøsamiske siida-samfunn. En studie med utgangspunkt i Kvænangen, Nord-Troms*. Nord-Troms Museums Skrifter I/2001.

Guttormsen, H. 2005: *Fra istid til Læstadius: Lyngen Regionhistorie. Bind 1*.

Henriksen, J. 1996: *Hellegropene. Fornminner fra en funntom periode*. Stensilserie B nr. 42, Universitetet i Tromsø.

Johansen, O. S. 1979: Jernaldergårder i Nord-Norge. I: Fladby, R. & J. Sandnes (red.): *På leiting etter den eldste garden*. Skrifter fra Norsk lokalhistorisk institutt nr. 6, Universitetsforlaget, Oslo, s. 95-115.

Johansen, O. S. 1982: Viking Age Farms: Estimating the Number and Population Size. A Case Study from Vestvågøy, North Norway. *Norwegian Archaeological Review*, vol. 15. nr. 1-2, s. 45-69.

Nilsen, G. 1998: *Jernaldernaust på Vestvågøy i Lofoten*. Hovedfagsavhandling i arkeologi, Stensilserie B, nr. 49, Universitetet i Tromsø.

Nilsen, R. 1995: *Nausttuffer i Nord-Norge. Distribusjon og kronologi relatert til samtidige båttyper og havnivå*. Hovedfagsavhandling i arkeologi, Universitetet i Tromsø.

Rolfen, P. 1974: *Båtnaust på Jærkysten*. Stavanger Museums skrifter nr. 8.

Simonsen, P. 1980: *Fiskerbonden i Nord-Troms 1300-1700: Belyst ved tuftegravinger*. Publikasjoner fra Helgøyprosjektet nr. 1.

Spangen, M. 2005: *Edelmetalldepotene i Nord-Norge: Komplekse identiteter i jernalder og tidlig middelalder*. Hovedfagsoppgave i arkeologi, Universitetet i Tromsø.

Wickler, S. & G. Nilsen: Iron Age boathouses in Arctic Norway viewed as multifunctional expressions of maritime cultural heritage. I: Marcer I Barbe, R., C. A. Brebbia & J. Olivella (red.): *Maritime Heritage and Modern Ports*, s. 15-23.

VEDLEGG: RAPPORT TREART FRA HELGE IRGENS HØEG

1

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 15/1-07.

Til Stephen Wickler, Tromsø museum, Universitetet i Tromsø, 9037
TROMSØ.

Analyse av 14 kullprøver fra Spildra, Lyngen og Berlevåg.

Spildra, Kvænangen, Nord-Troms: jernalderlokalitet, naust.

1) Kat. nr. 16.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 2,3 g.

1) Kat. nr. 17.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 35 Betula (bjerk) og 5 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 1,3 g.

2) Kat. nr. 58.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 8 Betula (bjerk), 17 Salix/Populus (selje, vier/osp), 12 Prunus/Sorbus (hegg/rogn) og 3 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 5,0 g.

Skonsvika, Berlevåg, Finnmark: middelalder nausttuft.

1) Kat. nr. 42.

Det ble bestemt 80 biter. Av disse var 40 Betula (bjerk) og 40 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 3,5 g.

2) Kat. nr. 50.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 21 Betula (bjerk), 7 Salix/Populus (selje, vier/osp) og 12 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 3,3 g.

3) Kat. nr. 9.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 5 Betula (bjerk) og 35 Picea/Larix (gran/lerk). Godt daterbart materiale 0,4 g.

4) Kat. nr. 43.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 11 Betula (bjerk), 2 Salix/Populus (selje, vier/osp), 6 Tilia (lind), 16 Picea/Larix (gran/lerk) og 5 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,6 + 0,1 g.

4) Kat. nr. 44.

Det ble bestemt 42 biter. Av disse var 10 Betula (bjerk), 1 Salix/Populus (selje, vier/osp), 9 Tilia (lind) og 22 Picea/Larix/Pinus (gran/lerk/furu).

Pollen, Lyngseidet, Lyngen, Nord-Troms: naust.1) Kat. nr. 1, sjakt 1.

Det ble bestemt 23 + 40 biter. Av disse var 23 kull Betula (bjerk), 38 Betula (bjerk) og 2 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,5 + 1,0 g.

2) Kat. nr. 9, sjakt 2.

Det ble bestemt 80 biter. Av disse var 66 Betula (bjerk), 5 Salix/Populus (selje, vier/osp) og 9 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 2,8 g.

3) Kat. nr. 7.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,9 g.

3) Kat. nr. 11.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 38 Betula (bjerk) og 2 Prunus/Sorbus (hegg/rogn). Godt daterbart materiale 0,7 g.

3) Kat. nr. 6.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 31 Betula (bjerk) og 9 Prunus/Sorbus (hegg/rogn). Godt daterbart materiale 0,8 g.

3) Kat. nr. 10.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 33 Betula (bjerk), 4 Prunus/Sorbus (hegg/rogn) og 3 Salix/Populus (selje, vier/osp). Godt daterbart materiale 1,1 g.

Helge Ivar Høy